

ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ЯК УМОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО НАСТАВНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена розгляду сутності педагогічної підтримки як педагогічної умови підготовки майбутніх учителів до наставницької діяльності та ролі педагога-наставника в зазначеному процесі. З'ясовано, що в сучасній психолого-педагогічній літературі питанням педагогічного наставництва у професійній підготовці майбутніх учителів приділяється недостатньо уваги. Визначено, що педагогічна підтримка є складною системою педагогічної діяльності, що розкриває особистісний потенціал людини і містить у собі допомогу студентам у подоланні соціальних, психологічних й особистісних труднощів шляхом створення відповідних психолого-педагогічних умов; спільним процесом визначення власних професійних інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання проблем, що заважають суб'єктам педагогічної взаємодії досягати бажаних результатів у навчанні, самовихованні, спілкуванні в майбутній професійній діяльності. Доведено, що перший вектор педагогічної підтримки спрямований на формування педагогічної фасилітації майбутніх учителів у процесі навчання у виші; другий вектор визначається особливостями професійного становлення майбутнього фахівця як цілісної особистості; третій вектор спрямовується на формування педагогічної обдарованості.

Ключові слова: майбутні вчителі, педагогічна підтримка, вектори педагогічної підтримки, педагог-наставник, роль наставника в підготовці майбутніх учителів.

Постановка проблеми. Інтеграція національної освіти в європейський освітній простір обумовлює потребу у вчителів нової генерації, здатного до самовиховання. Водночас така діяльність може бути забезпечена лише за умови постійного самовдосконалення вчителів. В ідеальній перспективі вищі навчальні заклади повинні стати школою саморозвитку, самоуправління, самодисципліни, свідомої відповідальності, співробітництва й творчості викладача і студента.

Зазначимо, що у своїй професійній діяльності майбутні вчителі повинні відповідально і самостійно, на високому професійному рівні здійснювати педагогічну діяльність, постійно самовдосконалюватися. Така тенденція передбачає пошук відповідної моделі професійного становлення студентів, що знаходиться у прямій залежності від розвитку їхніх індивідуальних здібностей, урахування інтересів і потреб у професійному самовизначенні. Зважаючи на те, що нова парадигма виховання і освіти ставить сьогодні підвищені вимоги до вчителів загальноосвітніх закладів освіти, які полягають в усвідомленні ними педагогічної діяльності як глибоко гуманістичної, спрямованої на створення умов для розвитку дитини як суб'єкта самоосвіти, та наставницької діяльності, оскільки крім викладання певного предмета вони будуть класними керівниками, важливого значення під час навчання у вищому педагогічному закладі освіти набуває проблема педагогічної підтримки їхньої підготовки до педагогічного наставництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях поняття «підтримка» кваліфікується як опора, збереження, підкріплення, надання впевненості. Воно є близьким до слів «допомога» (принесення безпосередньої користі) і «сприяння» (позитивний вплив на суб'єкта, створення умов для успішного діяння, стимулювання до нього), тобто означає дію допомоги, підкріплення, сприяння в різних сферах життєдіяльності людини, що дає змогу визначити її окремі аспекти: гуманістична підтримка (А. Маслоу, К. Роджерс); психологічна підтримка (А. Адлер, Б. Братусь, Л. Лазарєва); психотерапевтична підтримка (Б. Лівехуд, І. Романенко, В. Франкл); емоційна підтримка особистості (К. Роджерс, А. Петровський); соціальна (М. Арлайл, І. Тюлефорс); самопідтримка (С. Гроф, А. Зеліченко).

На необхідності підтримки процесу особистісного розвитку дитини наголошують науковці О. Кононко, С. Кулачківська, С. Ладивір, Т. Пироженко, Т. Поніманська, О. Сухомлинська та ін. Значний внесок у вивчення сутності і змісту педагогічної

підтримки зроблено К. Александровою, Т. Анохіною, О. Газманом, Ф. Кевлею, Н. Криловою, Н. Михайловою, А. Мудриком, С. Юсфіним, І. Якиманською та ін.

Щодо педагогічної підтримки студентів у процесі професійної підготовки, то науковці розглядають її в таких аспектах, як-от: обґрунтування теоретико-методологічних і змістових основ професійно-педагогічної освіти, орієнтованої на особистісне і професійне зростання студента (В. Андрущенко, О. Абдуліна, А. Бойко, С. Гончаренко, І. Гавриш, О. Гребенюк, В. Гриньова, І. Зязюн, М. Євтух, Н. Ничкало, О. Пехота, О. Савченко, В. Сластьонін, А. Хоменко, Л. Хомич та ін.); організація процесу навчання студентів з урахуванням педагогічного супроводу і допомоги (І. Бех, Є. Бондаревська, Т. Давиденко, Л. Кравченко, С. Максименко, В. Рибалко, Т. Рогова, В. Стрельников, Н. Тализіна, Т. Цецоріна, Н. Чайченко, Т. Шамова, Н. Шиян, І. Якиманська та ін.); подолання труднощів студентів у навчанні (М. Данилов, Н. Кузьміна, В. Лозова, В. Шпак та ін.); забезпечення сприятливих умов для самостійної роботи студентів і сприяння їхній самоорганізації (А. Алексюк, С. Архангельський, Б. Год, Л. Гриценко, В. Козаков, Н. Манжелій, П. Підкасистий та ін.); розвиток особистості (Л. Анциферова, Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидов, Д. Ельконін, Г. Костюк, В. Крутецький, О. Леонтьєв, С. Максименко, С. Рубінштейн та ін.); оптимізація навчальної діяльності студентів, запровадження активних методів та інноваційних технологій навчання (А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Беспалько, Н. Бібік, І. Лернер, В. Лозова, Н. Мойсеюк, І. Підласий, І. Рогальська, О. Савченко, М. Скаткін та ін.) [5]. Натомість, аналіз педагогічної літератури засвідчив, що науковцями недостатньо уваги приділяється питанням педагогічної підтримки майбутніх учителів в їхній підготовці до педагогічного наставництва.

Мета статті – визначити сутність педагогічної підтримки як педагогічної умови підготовки майбутніх учителів до наставницької діяльності та роль педагога-наставника в зазначеному процесі

Виклад основного матеріалу. Зауважимо, що сьогодні поняття «педагогічна підтримка» науковцями розглядається по-різному, зокрема як: індивідуальна та особистісна підтримка (Є. Бондаревська, С. Кульневич); елемент будь-якої співпраці і взаємодії (Н. Крилова); надання допомоги у вирішенні проблем розвитку індивіда (А. Андрєєва, Т. Анохіна, О. Газман); взаємодія, дружні стосунки, внутрішнє налаштування на спільний позитивний результат педагога і суб'єкта навчання (Н. Крилова, Н. Михайлова); активна співучасть у життєвому самовизначенні особистості, підготовка до здійснення вибору в проблемних ситуаціях, самореалізація й усунення суб'єктивних перешкод розвитку (Г. Костюк, А. Маслоу, В. Рибалка, К. Роджерс та ін.) [5].

Інші науковці (Т. Анохіна, В. Бердеханова, Є. Бондаревська, О. Газман, Н. Крилова, М. Кузьмін, С. Кульневич, З. Малькова, Н. Михайлова, А. Мудрик, Л. Новікова, Г. Сорока, Л. Супрункова, Т. Фролова, І. Фрумін, С. Юсфін, І. Якиманська та ін.) розглядають педагогічну підтримку як особливу сферу педагогічної діяльності, що спрямована на самовизначення людини як індивідуальності, забезпечення певних сприятливих умов, які б виявили й розкрили потенційні можливості особистості.

Зауважимо, що ідеї педагогіки підтримки почали інтенсивно вивчатись у другій половині 80-х років ХХ століття і поступово вибудовувалися в єдину струнку концепцію зусиллями творчої групи на чолі з О. Газманом усередині 90-х рр. Вихідні положення цієї концепції, що були схарактеризовані О. Газманом, розкривали визнання прав людини на інтелектуальну, моральну, економічну свободу, моральну і соціальну суверенність, яка поєднується з індивідуальною, етичною та соціальною відповідальністю за свої рішення, дії і вчинки [4]. Сутність гуманістичних уявлень про людину, на думку науковця, полягає в тому, що особистість розглядається у трьохмірному просторі: біологічному (природному), соціальному (культурному) і екзистенціальному (незалежному, вільному, самосутнісному). Ключовою характеристикою цього третього виміру є

«свободоздатність» – здатність до автономного, нонконформістського існування, здатність незалежно (з урахуванням біологічних і соціальних вихідних позицій та намаганням подолати їх) вибудувувати свою долю, здійснювати власний, індивідуальний вибір на основі самостійного усвідомлення свого життєвого призначення [4].

О. Газман розуміє під цим феноменом задоволення базових потреб дітей, їхній захист від несприятливих природних чинників і негативного впливу соціального середовища, задоволення первинних інтересів і відзначає, що сутність її полягає в тому, щоб допомогти учням подолати ту чи ту перешкоду, трудність, орієнтуючись на реальні і потенційні можливості і здібності, розвиваючи потребу в успішності самостійних дій [2].

Крім того науковцем розроблено ряд генеральних схем, в яких він визначив місце педагогічної підтримки серед освітніх процесів (навчання і виховання) та смислових полюсів, які вони «обслуговують». Так, виховання і навчання, за О. Газманом, – це полюс соціалізації, а педагогічна підтримка – це полюс індивідуалізації. Педагогічна підтримка в освіті, на думку автора, – це особлива сфера діяльності, спрямована на самостановлення дитини як індивідуальності. Вона є процесом спільного визначення з дитиною її інтересів і шляхів подолання проблем, що заважають самостійно досягати бажаних результатів [2]. У такому розумінні підтримки зафіксовано і цінність дитини як суб'єкта, який розвивається, і професійну гуманістичну позицію дорослого, і характеристику педагогічного процесу як взаємодії педагога й дитини. Відтак, О. Газман розглядає педагогічну підтримку як професійну діяльність педагогів у навчальних закладах, спрямовану на надання допомоги дітям, з урахуванням їхніх особистісних інтересів, цілей і можливостей щодо подолання ускладнень, які заважають їм зберегти людську гідність, самостійно досягати бажаних результатів у навчанні, самовихованні, спілкуванні, професійному самовизначенні [2, с. 28]. Ідеї О. Газмана цілком справедливо можна віднести і до сутності педагогічної підтримки студентів під час їхнього навчання у вищому педагогічному навчальному закладі.

Наприкінці ХХ століття ідея педагогічної допомоги активно розроблялась А. Мудриком і знайшла втілення в його концепції соціального виховання. Аналізуючи потребу учнів в індивідуальній допомозі, він розглядає педагогічну роботу як професійну діяльність, спрямовану на поліпшення або відновлення здатності школярів до соціального функціонування. На думку науковця, індивідуальна допомога як свідома спроба допомогти людині повинна надаватись учневі у процесі індивідуальних консультацій і опікування, стимулювання саморозвитку. Педагог повинен допомагати учневі оволодіти знаннями, вміннями та навичками, які необхідні йому для задоволення власних потреб та аналогічних потреб інших людей, для усвідомлення індивідуальних цінностей, розвитку процесів «само», розуміння себе, інших. Тобто А. Мудрик розглядає педагогічну підтримку в руслі надання індивідуальної допомоги дитині, особливо наголошуючи на процесі соціалізації, тобто «входженні індивіда в соціум, засвоєння певної системи цінностей, процес отримання власного соціального досвіду й активної самопобудови особистості» [9, с. 136].

Сутність феномена «педагогічна підтримка» Г. Коджаспіровою і А. Коджаспіровим розглядається у двох визначеннях:

1) діяльність професійних педагогів і психологів з виявлення превентивної та оперативної допомоги дітям (підліткам) у ході вирішення їхніх індивідуальних проблем, пов'язаних із фізичним та психічним здоров'ям, діловою й особистою комунікацією, успішним просуванням у навчанні, життєвим та професійним самовизначенням;

2) система педагогічної діяльності, що розкриває індивідуальний потенціал людини, яка включає допомогу учням, учителям, батькам у подоланні соціальних, психологічних, особистісних труднощів; передбачає спільне з дитиною визначення її власних інтересів, мету, можливості та шляхи подолання перешкод (проблем), які заважають їй зберегти свою людську гідність і самостійно досягати бажаних результатів у навчанні, самовихованні, спілкуванні, житті [6, с. 255 – 256].

Аналогічні трактування знаходимо і в працях А. Андрєєвої, А. Анохіної, І. Ісаєва, Н. Крилової, які характеризують педагогічну підтримку як особливий вид професійної діяльності, спрямованої на досягнення специфічної мети і завдань, надання допомоги в розв'язанні індивідуальних проблем, як процес зосередження на позитивних моментах і тривогах того, хто навчається, тощо [5].

Підсумовуючи вищезазначене, педагогічну підтримку професійної підготовки майбутнього вчителя до педагогічного наставництва розуміємо як складну систему педагогічної діяльності, що розкриває особистісний потенціал людини і містить у собі допомогу студентам у подоланні соціальних, психологічних й особистісних труднощів шляхом створення відповідних психолого-педагогічних умов, як спільний процес визначення власних професійних інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання проблем, що заважають суб'єктам педагогічної взаємодії досягати бажаних результатів у навчанні, самовихованні, спілкуванні в майбутній професійній діяльності.

Зарубіжними науковцями (П. Зваал, Д. Романо та ін.) означене питання досліджується переважно в межах характеристики процесів індивідуального розвитку людини. Педагогічна підтримка трактується ними як процес надання допомоги особистості в самопізнанні та пізнанні довколишнього світу з метою подальшого застосування набутих знань у навчанні, під час вибору професії, для розвитку власних здібностей [1, с. 56 – 57].

У контексті дослідження має інтерес твердження І. Карапузової, яка розглядає питання організації педагогічної підтримки студентів і зауважує, що вона можлива за умови дотримання таких вимог: готовність педагогічного колективу до роботи в умовах педагогічної підтримки студентів; конфіденційність у роботі з кожним студентом, результатом дотримання цієї умови є довірливі стосунки між педагогом і студентом; вірити в кожного студента та його можливості; оцінювати не особистість, а її дії та вчинки; уміти помічати і цінувати неповторну індивідуальність студента; допомагати кожному студенту в пошуку свого власного «Я», в становленні особистості, в збереженні її унікальності; забезпечувати реалізацію студентами своїх можливостей як у навчальному процесі, так і у повсякденному житті через їх власний вибір; ознайомитися з видами діяльності особливо значимими для студента та надавати можливість самореалізовуватися через них; створювати сприятливий морально-психологічний клімат у колективі; навчальні програми з дисциплін, особливо психолого-педагогічних, повинні включати в себе розгляд таких тем, які б спонукали студента до саморозвитку та самореалізації; викладання навчального матеріалу має не тільки забезпечувати студентам можливість отримання нової інформації, а й прищеплювати їм бажання до самостійного набуття знань; впровадження технології педагогічної підтримки повинно здійснюватися всім педагогічним колективом факультету тощо [5].

Здійснюючи педагогічну підтримку, педагог-наставник створює особливу соціально захищену, доброзичливу, творчу атмосферу, сприятливий психологічний клімат довкілля, що спонукає студентів до творчості, до максимального розкриття своїх здібностей, до саморозвитку і самовдосконалення. Водночас ця підтримка продукує ситуації вибору, які потребують від майбутніх учителів самостійності у прийнятті обґрунтованих рішень, що у своїй основі передбачають використання набутих знань, умінь і навичок, а також відповідальності за прийняті рішення.

Педагогічна підтримка детермінує розвиток вольових якостей, умінь приймати рішення в нестандартних ситуаціях навчальної і майбутньої професійної діяльності, спрямовується на розвиток ініціативи студентів, їхнє самовизначення і саморозвиток тощо. При цьому створюється принципово нова організація педагогічного процесу, вектор якого змінюється у напрямі життєвих проблем майбутнього педагога. Вищезазначене суттєвим чином перетворює роль і функції традиційних організаторів педагогічного процесу у вишах – викладачів, кураторів і наставників, що мають набувати якостей викладача-фасилітатора, якому притаманні емпатійність, фасиліативність і рефлексивність.

Ці якості цілком природно впливають на особистість майбутнього вчителя і спонукають до опанування специфічним видом його професійної діяльності – педагогічної фасилітації.

На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури ми дійшли висновку, що перший вектор педагогічної підтримки спрямований на формування педагогічної фасилітації майбутніх учителів у процесі навчання у виші [3]. Другий вектор цієї підтримки визначається особливостями професійного становлення майбутнього фахівця як цілісної особистості, якій притаманна взаємодія, узгодженість внутрішнього і зовнішнього світу, опанування духовним, культурним і виробничим досвідом людства, урахування особливостей історичного розвитку з реаліями сучасного світу тощо. Ще Дж. Дьюї зазначав, що людині від народження притаманний художній інстинкт і успішність навчання та виховання залежить від задоволення, зокрема цього інстинкту. В цьому сенсі педагогічна підтримка має спрямовуватися на формування естетичного світогляду майбутнього вчителя незалежно від обраного ним напряму фахової підготовки, що стимулює самореалізацію майбутнього педагога як суб'єкта професійно-педагогічної діяльності, забезпечує розгортання широкого спектру його само детермінації у сфері краси, дозволяє ефективно здійснювати естетично творчу педагогічну діяльність [3, с. 6].

Третій вектор педагогічної підтримки спрямовується на формування педагогічної обдарованості. В цьому аспекті слід урахувати, що педагогічна обдарованість порівняно з іншими видами обдарованості на практиці зустрічається дуже рідко. Вихідними положеннями педагогічної підтримки цього конструкту є усвідомлення того, що педагогічно обдарований студент (або студент, у якого простежуються витoki педагогічної обдарованості) є суб'єктом педагогічного процесу, його учасником, при цьому майбутнього вчителя необхідно налаштовувати на накопичення індивідуального пізнавального, життєвого і частково-професійного досвіду (набувається насамперед під час педагогічної практики), опанування професійно значущими знаннями, вміннями і навичками, надавати можливість бути суб'єктом власної діяльності, вибудовувати своє ставлення до майбутньої професії. Найбільш узагальненою формою цього ставлення є професійно-педагогічна спрямованість, завдяки якій у студентів починають розвиватися педагогічні здібності та формуватися педагогічна обдарованість.

В умовах модернізації вищої освіти, стратегічними завданнями якої постають відродження і розбудова національної системи освіти як найважливішої ланки виховання свідомих громадян нової держави, формування освіченої, творчої особистості, становлення її фізичного й морального здоров'я, важливу роль відіграють старші товариші, порадики студентської молоді – наставники. Роль наставника в підготовці майбутніх фахівців до професійної діяльності досліджувалася такими вченими, як В. Кричевський, О. Лебедев, Н. Немова, В. Сухобська, В. Сухомлинський та ін. Вчені визначають поняття «наставник» як досвідчений педагог, консультант, що надає допомогу не лише у професійному становленні студентів, а й сприяє їхньому духовному, інтелектуальному, моральному розвитку, орієнтує на здоровий спосіб життя, допомагає у вирішенні складних життєвих ситуацій.

У вищому навчальному закладі задля оптимізації навчально-виховної роботи на початку 60-х років ХХ століття був уведений інститут наставників. Доцільність існування інституту наставників підтвердилась практикою, оскільки він успішно функціонував протягом понад двох десятиліть. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що дослідженню проблеми наставництва приділялась значна увага. Водночас відсутність нормативного документа про вузівського наставника, безсистемність у публікаціях, недостатня увага до наукового обґрунтування творчих знахідок значною мірою стримували розвиток наставництва у ВНЗ. Разом зі змінами в суспільному житті змінювалася і роль наставника: від початкової функції агітатора і керівника всіх сфер життєдіяльності студентської групи до помічника в розвитку студентського самоврядування [8].

Зважаючи на сьогоденні підходи у вихованні особистості майбутнього вчителя,

педагог-наставник повинен бути обізнаним у новітніх виховних технологіях, впливаючи не лише на розвиток професійних, а й особистісних якостей кожного студента.

На нашу думку, взаємодія наставника зі студентами студентської групи сприяє встановленню довірливих відносин, розвитку творчих здібностей студентів, формуванню соціальної відповідальності майбутніх учителів, розширенню повноважень органів самоврядування у групі, активізації творчого потенціалу групи і кожного студента, здійсненню індивідуального підходу до кожного студента, що сприяє професійному становленню майбутніх учителів. Зокрема, педагоги-наставники можуть допомогти студентам виробити важливі професійні вміння й навички, зокрема, такі, як: комунікативні, що сприяють розвитку здатності входити в контакт з учнями, спілкуватися як з колективом учнів, так і з колективом учителів, батьками; діагностичні, що розвиває в майбутніх учителях уміння збирати усну й письмову інформацію про учнів, їхні умови життя, фіксувати й опрацьовувати одержані результати; організаційні, що виражаються в умінні студентів налагоджувати спільну й індивідуальну роботу з учнями, організовувати виховні заходи, дозвілля дітей; рефлексивну, що передбачає вміння майбутнього вчителя аналізувати здійснену роботу, вчинки й поведінку дітей і свою власну, робити висновки, тощо.

Діяльність наставника є багатоаспектною, оскільки він повинен мати великий життєвий і професійний досвід. Основними його завданнями є не лише розкриття майбутньому вчителю таємниці професійної майстерності, але й вплив на становлення молодого людини як особистості, наставлення його «по житті». З огляду на зазначене, сучасні науковці (В. Кричевський, О. Лебедєв, Н. Немова, В. Сухобська, В. Сухомлинський та ін.) розглядають наставника як досвідченого педагога, консультанта, що надає допомогу як у професійному становленні молодих фахівців, так і сприяє їхньому духовному, інтелектуальному, моральному розвитку, орієнтує на здоровий спосіб життя, допомагає у вирішенні складних життєвих ситуацій.

На сучасному етапі, зазначає Л. Маценко, діяльність наставника не повинна зводитися тільки до функцій управління. Його авторитет визначається особистими рисами: знаннями, життєвим досвідом, громадською позицією, людською привабливістю. Спосіб спілкування наставника зі студентами передбачає почуття такту, здібність проникати в духовний світ іншої людини, співчувати їй тощо. Все це говорить про необхідність підготовки наставника з питань людинознавства, вимагає від нього глибоких знань в галузі педагогіки, психології, соціології, розуміння студентства як особливої соціально-демографічної групи. Сьогоднішній наставник має насамперед бути психологом, а також керівником та організатором діяльності групи [8].

Підготовка вчителя до складної поліфункціональної діяльності, що включає й наставницьку діяльність є цілісним, тривалим і неперервним процесом, що орієнтований на формування особистісних якостей, професійних здібностей, знань, умінь та навичок, адекватних як його особистісним потребам, так і кваліфікаційним вимогам. Зазначимо, що педагогічна підтримка наставника у професійному становленні майбутніх учителів полягає також у тому, щоб розкрити особливості їхньої подальшої педагогічної діяльності.

Сучасний педагог – це педагог, що перетворює педагогічну дійсність, це активна і діяльнісно здібна особистість, яка постійно вдосконалює свій професійний рівень, має потребу в самореалізації. На початку педагогічної діяльності молодий учитель зазнає труднощів у професійному становленні. У вирішенні цього стратегічного завдання суттєва роль належить системі наставництва, що здатна інтенсифікувати процес професійного становлення молодого вчителя і формування в нього мотивації до самовдосконалення, саморозвитку, самореалізації. Феномен наставництва є необхідним соціально-педагогічним компонентом суспільного розвитку і збереження самоцінності традиційних соціокультурних підстав [7].

Важлива роль педагога-наставника і в організації позааудиторної роботи майбутніх учителів, оскільки вона забезпечує найбільш високі результати в підготовці студентів до

майбутньої професійної діяльності, у тому числі й наставницької, якщо вона має особливий педагогічно спрямований характер, різнобічно зіставляється з формами і методами її організації, спирається на конкретний рівень розвитку професійних інтересів студентів, забезпечує їхню активну суспільно-педагогічну позицію, що тісно пов'язана з навчальною та науковою роботою.

Використання різноманітних форм позааудиторної роботи піднімає престижність педагогічної діяльності, активізує суспільно-педагогічну позицію кожного студента, закріплює позитивне ставлення до обраної професії, формує настанову на творче оволодіння нею.

З метою виховання морально-психологічної готовності студентів до професійної діяльності викладачам педагогіки, кураторам-наставникам та активістам студентських колективів бажано використовувати такі форми роботи, як-от: педагогічні інформації; зустрічі-бесіди з майстрами педагогічної праці; диспути з педагогічних тем; прес-конференції з актуальних проблем виховання, освіти та навчання; бесіди за «круглим столом» із питань педагогіки і психології; педагогічні КВК, конкурси «Шукаємо педагогічні таланти»; педагогічні олімпіади; педагогічні гуртки та клуби; перегляд і обговорення проблем виховання підростаючого покоління і дорослих; вечори-зустрічі, вечори запитань і відповідей за педагогічними темами; усні журнали; педагогічні бюлетені; стенди; виставки; альбоми; читацькі конференції; педагогічні тижні; творчі дискусії з питань виховання молоді і дорослих; екскурсії до різних навчально-виховних закладів; дні педагогічної і психологічної науки; конкурси студентських праць із проблем педагогіки і психології.

Правильна організація педагогом-наставником позааудиторної роботи надає можливість для розвитку у студентів здібності проникати у внутрішній світ особистості, прагнення зрозуміти внутрішній стан особистості і вплинути на неї, прогнозувати поведінку учасників заходу, здібності педагогічного співпереживання (уміння не просто зрозуміти, а увияти себе на місці іншого), спостерігати за перемінами в поведінці, системі відносин між студентами і визначити свою позицію в цій системі. В умовах позааудиторної роботи студенти спочатку вчать проникати у внутрішній світ своїх товаришів, розуміти їхній психічний стан, по можливості впливати на нього, враховувати їхні інтереси, здібності, схильності, прогнозувати їхню поведінку у виховних ситуаціях, уміти поставити себе на місце іншого, бачити зміни, які відбуваються з учасниками заходів, що проходять. Така позааудиторна дозволяє побачити типові утруднення, з якими вчитель стикається у повсякденній діяльності.

Висновки. Підсумовуючи, ми доходимо висновку, що діяльність педагогічного наставника – це складна багатоаспектна система, яка розглядає організацію діяльності з погляду синергетики, і яка спрямована на самоорганізацію суб'єктів педагогічного простору за умов зовнішнього цілеспрямованого впливу, і спрямована на педагогічну підтримку професійного становлення майбутніх учителів у процесі їхнього навчання у вищому педагогічному навчальному закладі. Перспективу подальшого розвитку вбачаємо в обґрунтуванні такої педагогічної умови, як забезпечення позитивної мотивації майбутніх учителів до педагогічного наставництва.

Список використаних джерел

1. Андрющенко Н. Г. Педагогическая поддержка студентов на этапе смены направления профессиональной подготовки : дис. на здобуття наукового степеня канд. пед. наук : спец. 13.00.08 / Андрющенко Наталья Григорьевна. – Ставрополь, 2005. – 156 с.
2. Газман О. С. Педагогическая поддержка детей в образовании как инновационная проблема / О.С.Газман. – М. : Инноватор, 1995. – 58 с.
3. Галіцан О.А. Формування педагогічної фасилітації майбутніх учителів у процесі навчання у вищому навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О.А.Галіцан. – Одеса, 2010. – 21 с.
4. Дьяченко М.И. Психология проблемы готовности к деятельности / М.И.Дьяченко, Л.А.Кандыбович. – Мн., 1976. – 210 с.

5. Карапузова І. В. Організація педагогічної підтримки майбутніх учителів у процесі навчання : автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / І.В.Карапузова. – Полтава. – 2010. – 20 с.
6. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М. : ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д : Издательский центр «МарТ», 2005. – 448 с.
7. Круглова И. В. Наставничество как условие профессионального становления молодого учителя : дис. на соискание научной степени канд. пед. наук : 13.00.08 / Ирина Викторовна Круглова. – М., 2007. – 178 с.
8. Маценко Л.М. Діяльність наставника в системі виховної роботи вищого навчального закладу: [монографія] / Л.М.Маценко. – К. : НАКККіМ, 2010. – 420 с.
9. Мудрик А.В. Социальная педагогика / А.В. Мудрик. – М. : Академия, 2002. – 200 с.

Аннотация. Осипова Т. Ю. Педагогическая поддержка как условие подготовки будущих учителей к наставнической деятельности. *Статья посвящена рассмотрению сущности педагогической поддержки в качестве педагогического условия подготовки будущих учителей к наставнической деятельности и роли педагога-наставника в указанном процессе. Выяснено, что в современной психолого-педагогической литературе вопросам педагогического наставничества в профессиональной подготовке будущих учителей уделяется недостаточно внимания. Определено, что педагогическая поддержка является сложной системой педагогической деятельности, раскрывающей личностный потенциал человека, содержащей в себе помощь студентам в преодолении социальных, психологических и личностных трудностей путем создания соответствующих психолого-педагогических условий; совместным процессом определения собственных профессиональных интересов, целей, возможностей и путей решения проблем, мешающих субъектам педагогического взаимодействия достигать желаемых результатов в обучении, самовоспитании, общении в будущей профессиональной деятельности. Доказано, что первый вектор педагогической поддержки направлен на формирование педагогической фасилитации будущих учителей в процессе обучения в высшей школе; второй вектор определяется особенностями профессионального становления будущего специалиста как целостной личности; третий вектор направлен на формирование педагогического таланта.*

Ключевые слова: *будущие учителя, педагогическая поддержка, векторы педагогической поддержки, педагог-наставник, роль наставника в подготовке будущих учителей.*

Summary. Osipova T.Yu. Pedagogical support as a condition of future teachers' preparation to tutor's activity. *The article is devoted to the examination of the essence of pedagogical support as a pedagogical condition of future teachers' preparation to tutor's activity and the role of tutor in the given process itself. It is found out that in modern psycho-pedagogical literature the questions of pedagogical tutorship in future teachers' professional preparation are paid very little attention to. It is determined that pedagogical support is a difficult system of pedagogical activity exposing personal potential of a man and containing help to the students in overcoming of social, psychological and personal difficulties by creation of corresponding psycho-pedagogical terms; by the joint process of determination of own professional interests, aims, possibilities and ways of solving the problems interfering with the subjects of pedagogical cooperation to reach the desired results in education, self-education, communication in future professional activity. It is proved that the first vector of pedagogical support is aimed to the formation of future teachers' pedagogical facilitation in the process of education at higher school; the second vector is determined by the features of future specialist's professional becoming as an integral personality; the third vector is aimed to the formation of pedagogical talent.*

Key words: *future teachers, pedagogical support, vectors of pedagogical support, tutor, role of tutor in future teachers' preparation.*